

Osnovo Malgajevoga neposrednega doživljanja vojne predstavlja njegov dnevnik iz leta 1916, v katerem je hranil tudi brošurico slovenskih narodnih pesmi, ki je bila priloga kave cikorije iz Kolinske; hrani Janko Štampfl.

Zemljevid Mežiške doline

Zgodnja leta Franja Malgaja

Franc oz. Franjo se je kot deseti otrok pri Malgajevih rodil 20. novembra 1894 očetu Juriju, železničarskemu delavcu, in materi Neži, rojeni Črepinšek. Družina je živela na naslovu Hruševce 2. Tam se je po domače reklo »za Dolam«.

Franjo se je po končani ljudski šoli v Šentjurju leta 1907 vpisal na nižjo gimnazijo v Celju. Bil je član dijaškega društva Kondor in je sodeloval pri dijaškem listu Savinja. Dijake je k pisanju spodbujal Rudolf Maister–Vojanov, ki je kot vojaški častnik služboval v Celju. Bil je član dijaško–študentskega gibanja Preporod in naprednega gibanja Sokol. Postal je navdušen Jugoslovan. Poslušal je stare pesmi ter jih zapisoval v svojo zbirko, ki jo je poslal zbiratelju ljudskega blaga dr. Karlu Štreklju.

Šolanje je nadaljeval v Kranju, kamor se je po mnenju Frana Roša prepisal, ker se »na docela nemški višji gimnaziji v Celju odporni Malgaj ni hotel dobro znajti«.

3. februarja 1914 je v pismu napisal, da je zbolel na pljučih in da oster gorenjski zrak ne vpliva dobro nanj, zato se je želel vpisati na goriško gimnazijo, na katero pa ni bil sprejet. Vpisal se je na gimnazijo v Pazinu, v današnji hrvaški Istri, kjer je še istega leta uspešno končal šolanje.

f. Malgaj

POROČNIK FRANJO MALGAJ

20. 11. 1894–6. 5. 1919

ČASTNIK GENERALA RUDOLFA MAISTRA
BOREC ZA SEVERNO MEJO

Leta 2014, ob stoti obletnici izbruha prve svetovne vojne, ki je zatresla temelje modernega sveta, se v Občini Šentjur z osebno zgodbo Franja Malgaja spominjamo slovenskih mobilizirancev, ki so z upanjem na boljši jutri v uniformi in z orožjem krenili usodi naproti.

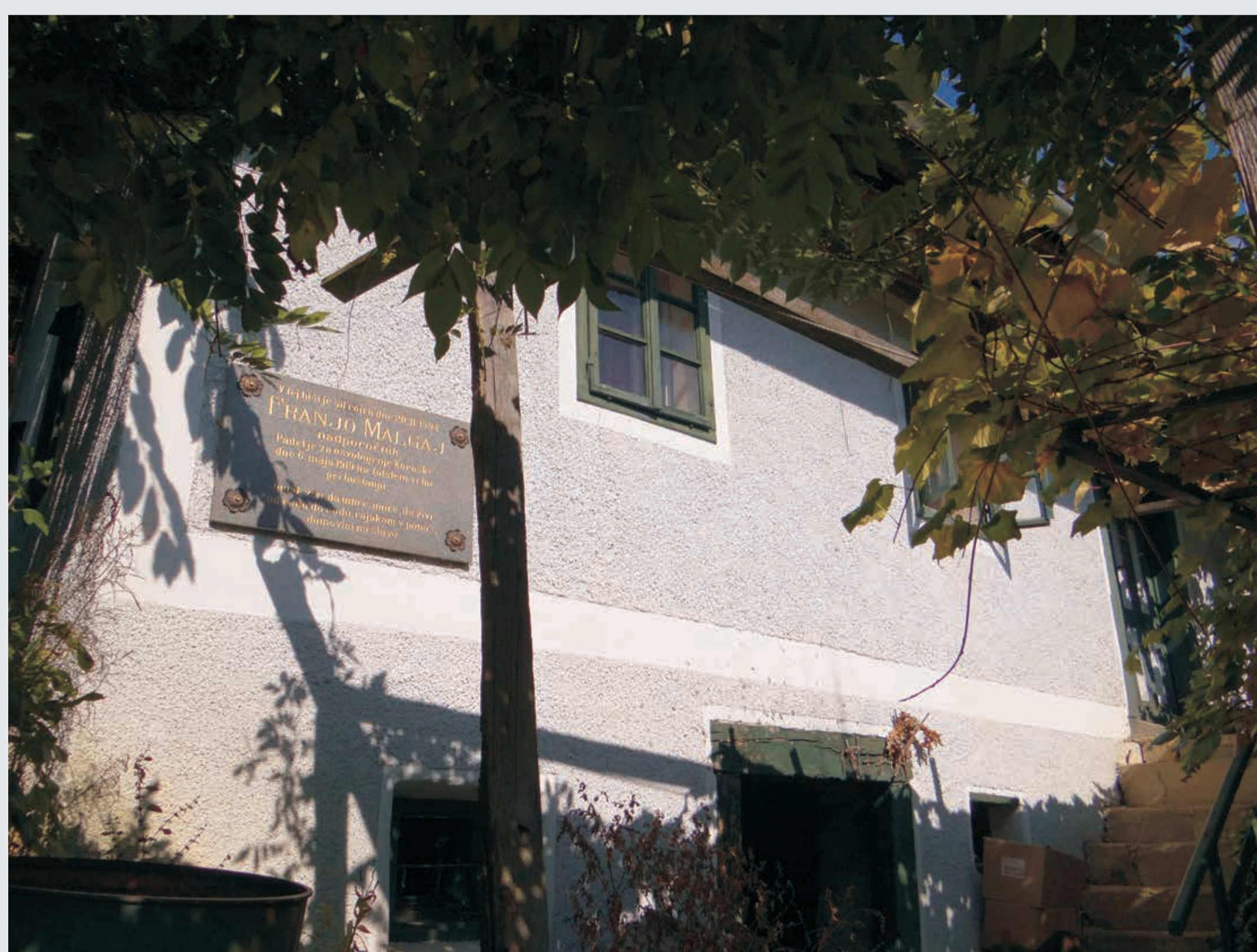
Osebnia izkušnja nemoči v boju z moderno industrio smrti, ki jo je Franjo Malgaj izkusil v bojnem metežu na Doberdovski planoti soške fronte in na tirolski fronti pri postojanki Monte Zebio, poziva človeka k razmisleku o vojni in miru.

Prva svetovna vojna je močno spremenila odnose med »velikimi in malimi ljudmi« in tudi vplivala na razmah pismenosti. Vojaki na frontah so svoje vojaško življenje neposredno dokumentirali v osebnih dnevnikih, pismih, spominih in na razglednicah, ki so jih pošiljali domačim. Po zaslugah sorodnikov se je ohranila tudi obsežna korespondenca Franja Malgaja.

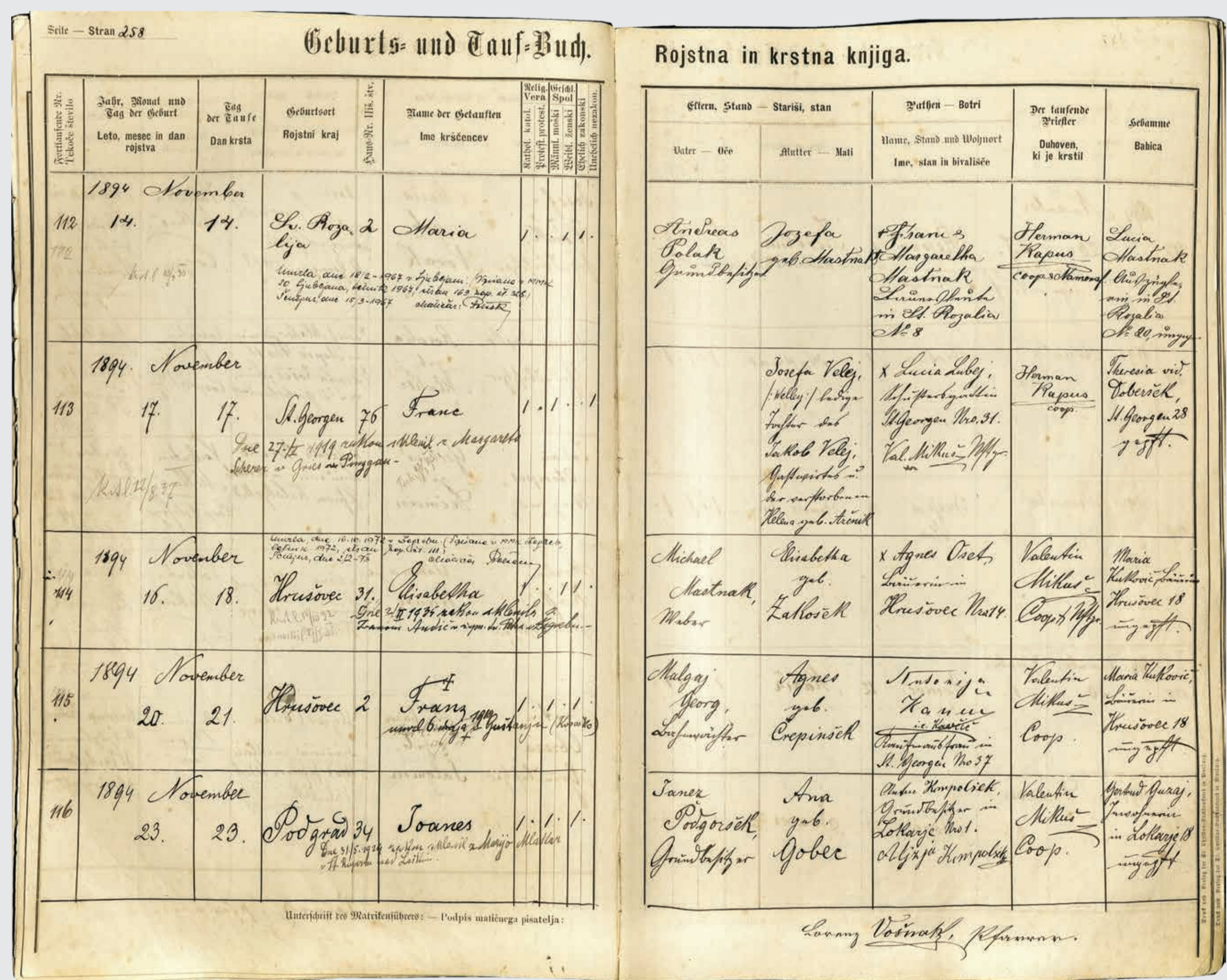
Rezervni poročnik Franjo Malgaj je prvi slovenski častnik, ki je s svojo enoto prostovoljno prišel na Koroško, da bi Koroške Slovence priključil njihovi matični domovini. Malgajeva zasluga je, da je Mežiška dolina (ki danes šteje skoraj 26.500 prebivalcev) pripadla Jugoslaviji oz. matični domovini Sloveniji.

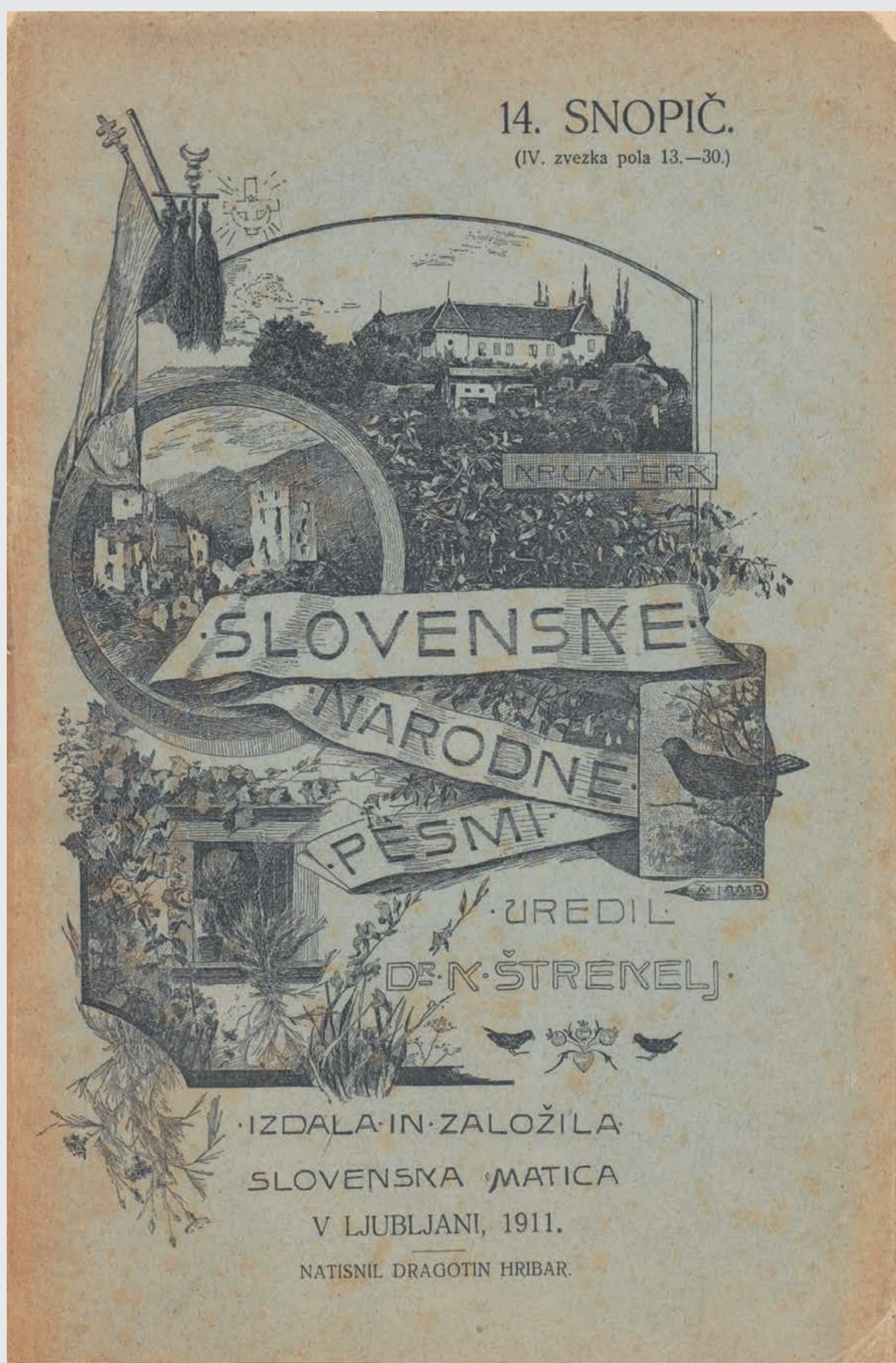
Oče Jurij Malgaj (1844–1912) in mati Neža (1854–1934); hrani Vladimir Virant.

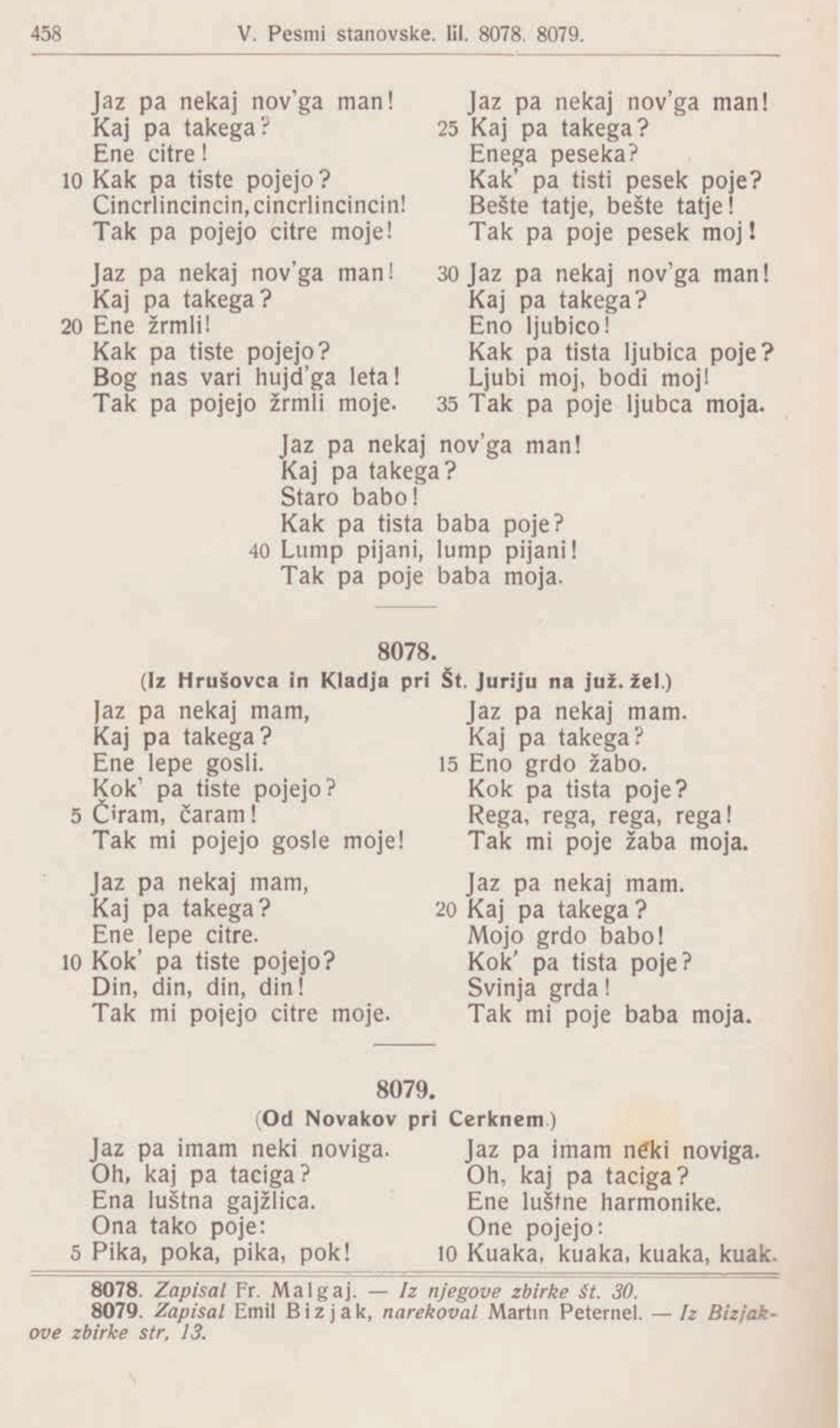
Rojstna hiša Franja Malgaja z vgrajeno spominsko ploščo v Hruševcu, Šentjur.

(Nadškofijski arhiv Maribor; Župnija Šentjur pri Celju, sign. 0248.)

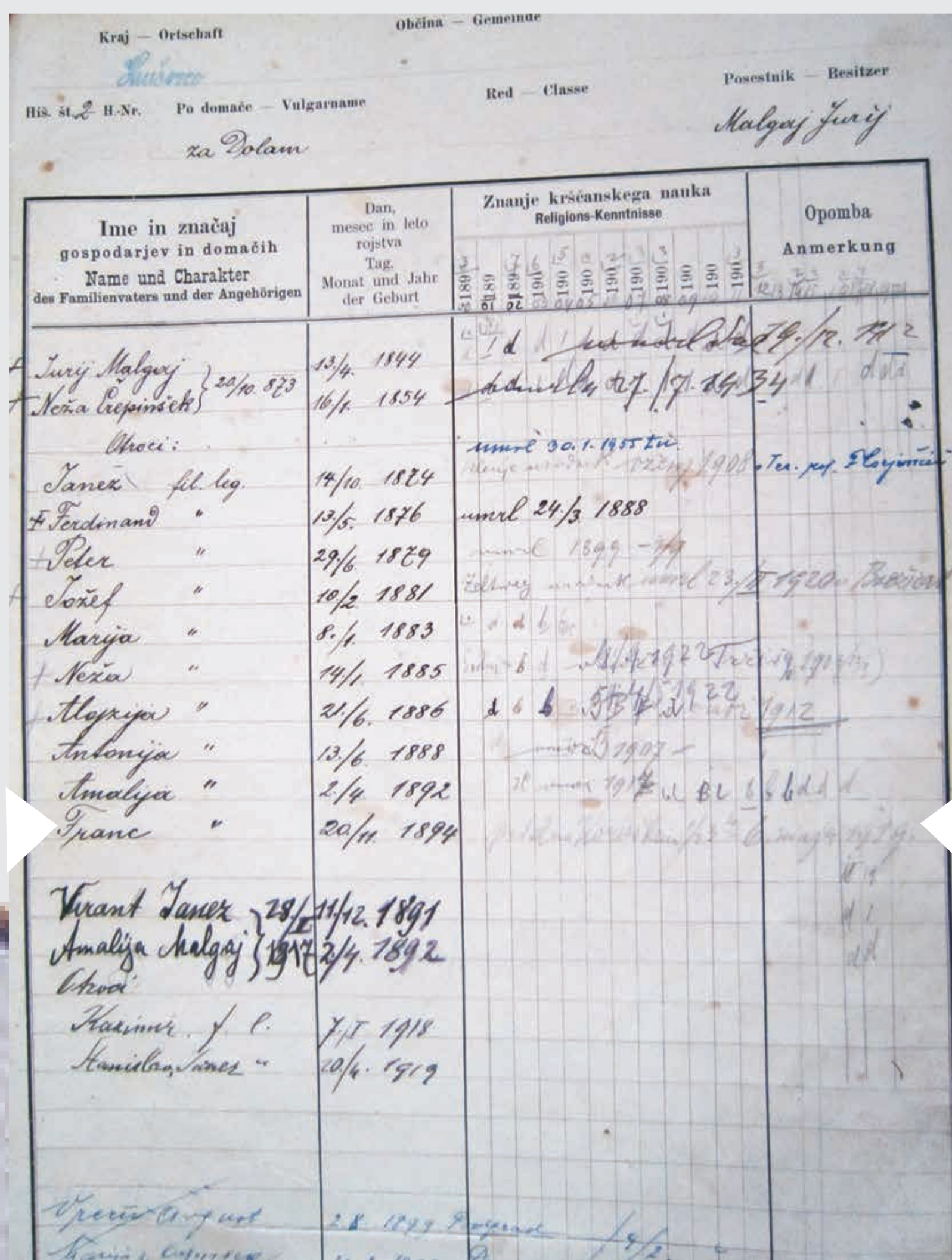

Pesem pod št. 8078 je prispeval Franjo Malgaj, (Štreklj, K., 1914, Slovenske narodne pesmi, 14. snopič, IV. zvezek)

Franjo Malgaj kot dijak, 1913. Fotografijo in osebno izkaznico iz istega leta hrani Vladimir Virant.

V knjigi status animarum (knjiga faranov), ki se hrani v župnišču v Šentjurju, najdemo spodnje podatke: »Franc, 20./11. 1894, padel na Koroškem 1/3 h 6. maja 1919.« Pri tem 1/3 h pomeni, da je padel ob pol treh.

»Malgaj Francišek je prejel prvo sv. obhajilo v cerkvi sv. Jurija ob j. Zel. dne 10. junija 1904, vpisan v bratov. presv. Srca Jezusov« Potrđilo, da je Franjo Malgaj prejel prvo sveto obhajilo, hrani Gvido Virant.

Svobode dih gre čez zemljó,
a on, ki jo najbolj je ljubil,
ki vse je žrtvoval za njo,
se prvi v svôbodno je zgradil.

Joško Jager z Rifnika, ob 20. obletnici Malgajeve smrti

